

To su prve dve linije po kojima bi se imalo kretati novo posmatranje naših problema: sa jedne strane nužno proširivanje na ukupno promatranje južnoslovenske duhovnosti, a sa druge strane isto tako nužna emancipacija od specifično evropsko-zapadnjačkog stajališta. Već same te dve mogućnosti novog posmatranja pokazuju po sebi korisnost i plodnost primene špenglerovske perspektive. Odmah zatim javlja se potreba, i mogućnost, da se kroz posebne istoriske razvoje naših plemena i naroda povuku vezivne morfološke linije koje bi imale pokazati tipične homološke perspektive Špenglerove i u našim zajedničkim duhovnim sudbinama. Ima li u nas homoloških faza i koje su? Jesu li tipične po kulturnu strukturu ili su sve odreda pseudomorfičke tvorevine?. Gde smo mi na "tablicama" Špenglerove slike svega? Pod kojim moćnim senkama leže naši duhovni razvoji i da li potpuno i neopozivo pod njima? Tri moćne kulture su oko našeg istoriskog sega: antička, magiska i faustovska. Jesmo li mi potpuno poklopljeni onom sferom u kojoj se ta tri kruga ukrštaju i seku? Jer tle na koje nas je izvela istoriska sudbina jeste baš tle kretanja velikih kultura; mi smo "na drumu", mi smo na "*limes*", mi smo na vetrometini istoriskih struja: ova činjenica nije izmakla iz vida ni našoj istoriskoj nauci, ali šta ona pobliže znači? Izbliže zagledano, ovako sumarno: od tri velike kulture jedna je za nas ustvari podzemlje iz koga iskopavamo njene ostatke, to je antička; ustvari, mi smo u ukrštaju magiske i faustovske kulture, koje su silno delovale – na nama i po nama. Valja se dobro zagledati u naše mesto na "tablicama", pa videti da stvarno te dve kulture, istina u raznim fazama svojim, imaju za nas prevashodni značaj. Taj bitni problem naš, kojim su se uvek bavili naši mislioci osećajući njegovu težinu, bio je zaodeven u nešto uopštene i nejasne (po Špengleru) reči: između "Istoka" i "Zapada". Špenglerova perspektiva omogućila bi nam da preciznije i detaljnije uđemo u probleme "između" kultura; jer mi smo uvek jedno sudbinsko "između" koje ustvari sačinjava svu tragiku naših istorija, no da li i snagu njihovu? Ovde dolazi u ipromatranje i odnos prema novoj kulturi na pomolu, ruskoj (u smislu u kome je Špengler odredio njene konture), i mogućnost pripadništva toj kulturi koja je, i u svojim "ranijim" oblicima, oduvek predstavljala tvorevinu za nas neodoljive privlačnosti. Moglo bi se reći da je antička kultura za nas podzemlje, magiska – prošlost sa neizbrisivim tragovima, faustovska – moćan pritisak koji nas je silio u pseudomorfoze, a